

ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ДЛЯ ВПІЗНАННЯ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Oleksii Salmanov

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства
факультету №1
Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9421-5085>

Важливе значення набувають питання вивчення, аналізу норм кримінального процесуального законодавства зарубіжних країн у рамках існуючих правових інститутів та визначення передових аспектів у цих країнах, а також розробки відповідних пропозицій та рекомендацій щодо їх впровадження у національне законодавство.

Так, важливим вважається вивчення та аналіз регулювання в кримінальному процесуальному законодавстві розвинених країн така слідча (розшукова) дія, як пред'явлення для впізнання та виявлення передового досвіду в цих країнах щодо цього питання.

Якщо звернути увагу на правове регулювання пред'явлення для впізнання, то доцільно зауважити, що у КПК України (глава XX КПК) - пред'явлення для впізнання не виділено в окремий розділ, дана слідча (розшукова) дія розташована поряд з іншими розшуковими діями. Щодо правового регулювання пред'явлення для впізнання у кримінальному процесуальному законодавстві інших країн, то можна спостерігати, як у ряді країн, зокрема, Республіці Киргизстан (глава XXIV КПК), Республіці Таджикистан (глава XXIII КПК), Федеративній Республіці Німеччини (КПК § 88. Ідентифікація), Китайській Народній Республіці (глава V КПК), пред'явлення для впізнання також не виділено в окремий розділ, дана слідча дія розташована поряд з іншими слідчими та процесуальними діями або входить до складу останніх.

Крім того, у кримінальному процесуальному законодавстві КНР та ФРН пред'явленню для впізнання не надано статусу окремої слідчої дії, що свідчить про покладання завдань пред'явлення для пізнання у практиці боротьби зі злочинністю даних держав на інші процесуальні дії.

У КПК України пред'явлення для впізнання розташоване в одному ряду з іншими слідчими діями, тому всі слідчі (розшукові) дії об'єднані та розташовані в одному розділі. Щодо кримінального процесуального законодавства деяких держав, то норми, що стосуються пред'явлення для впізнання можна систематизувати так: розташовані поряд із такими слідчими (розшуковими) діями, як допит, одночасний допит декількох осіб (очна ставка), перевірка показань на місці події в одному розділі (Республіка Білорусь, Республіка

Таджикистан); розташовані в одному розділі з допитом та очною ставкою (Республіка Киргизстан).

Даний аналіз свідчать, що у кримінальному процесуальному законодавстві країн, у яких пред'явлення для впізнання не виділено в окрему главу, дана слідча (розшукова) дія нерозривно пов'язана з допитом, оглядом місця події та іншими процесуальними діями.

Досвід Республіки Вірменія (глава 30 КПК. Пред'явлення для впізнання), Республіки Казахстан 29 КПК: Пред'явлення для пізнання), Республіки Молдова (частина 2 глави 3 КПК. Пред'явлення для пізнання) показує, що виділення пред'явлення для впізнання в окремий розділ КПК ефективний для його широкого застосування в судово-слідчій практиці.

У кримінальному процесуальному законодавстві розвинених країн порядок пред'явлення для впізнання врегульовано по різному, деякі з них можна оцінити як передовий досвід. Зокрема, до такого досвіду можна віднести і норми КПК України, адже ст. 228 КПК встановлено, що дозволено при необхідності пред'явлення для впізнання проводити з використанням матеріалів відеозапису та врегульовано випадки, за яких можуть бути пред'явлення для впізнання особи за голосом або ходюю. За необхідності впізнання може проводитися за фотознімками. Що стосується фотознімків, то вони повинні бути чіткими й оригінальними – без штучного «покращення» зовнішнього вигляду особи. У зв'язку з цим слід особливо обережно ставитися до фотографій, які виготовлялися у професійних фотографів на замовлення. Як правило, художня фотографія спрямована на усунення певних недоліків у зовнішності з використанням спеціальних комп'ютерних програм (усунення шрамів, родимок, зморшок тощо). Через це на такій фотографії людина може бути зображена без важливих ідентифікаційних ознак. Особа на фотографії повинна бути зображена в положеннях, звичайних під час здійснення впізнавальної фотозйомки, а оскільки фотознімки «в профіль» трапляються не часто, як правило, відбирають фотографії в $\frac{3}{4}$ оберту голови. Відповідно до обраної фотографії особи, яка пред'являтиметься для впізнання, добираються фотографії не менше двох статистів (ті ж самі масштаб і ракурс, без різких відмінностей у зовнішності й одязі).

Серед досвіду інших країн слід виділити такі особливості щодо пред'явлення для впізнання:

1) дозволено проведення впізнання за участю понятих або із застосуванням звуко- та відеозапису (стаття 224 КПК Республіки Білорусь);

2) якщо упізнається труп людини, яку особа, що впізнає, бачила живою, дозволяється зробити гримування покійного (стаття 230 КПК Республіки Казахстан, стаття 117 КПК Республіки Молдова);

3) при пред'явленні предмета для впізнання допускається його очищення від бруду, іржі або інших нашарувань, якщо це не призведе до знищення його як засобу доведення (стаття 222 КПК Республіки Вірменія, стаття 117 КПК Республіки Молдова).

Є доцільним запозичення зарубіжного досвіду щодо гримування покійного. Так, впізнання покійного, коли він матиме охайний зовнішній вигляд, подібний до того, який людина мала, коли була живою, значно покращить хід проведення та результати впізнання, адже в багатьох випадках, особи не готові психологічно бачити труп з трупними плямами, гниючими процесами і т. п., що в свою чергу, ускладнює проведення такої слідчої дії.

Також доцільно підвищити ефективність пред'явлення особи для впізнання. Одним із таких способів підвищення ефективності є подвійне сліпе впізнання. Суть даного виду впізнання полягає в тому, що ні особа, що впізнає, ні особа, яка проводить впізнання, не знають, хто саме з представлених осіб є впізнаваним, а хто статистом. Іноді слідчий під час процесу впізнання може навмисне чи ненавмисне вплинути на особу, що впізнає. Єдиний спосіб уникнути такого впливу – реалізація подвійного сліпого впізнання, яке використовується в США та низці інших країн з 1988 року.

Вважаю, що закріплення в КПК України подвійне сліпе впізнання дозволить ефективніше проводити таку слідчу дію як пред'явлення особи для впізнання.

Висновки. Така слідча (розшукова) дія як пред'явлення для впізнання згідно КПК України має позитивні аспекти закріплення та реалізації, однак є питання, які потребують вдосконалення. Одним із способів такого вдосконалення є запозичення зарубіжного досвіду більш розвинутих країн. Отже, в КПК України слід закріпити положення щодо гримування покійного та подвійного сліпого впізнання.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 18.04.2010 № 4651-VI (редакція від 05.01.2022). Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Кримінально-процесуальний кодекс Киргизької Республіки. URL: https://web.archive.org/web/20210512205934/https://online.zakon.kz/document/?doc_id=34350840#pos=639;-60
3. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Таджикистан URL: http://ncz.tj/system/files/Legislation/1.ru_.pdf
4. Кримінально-процесуальний кодекс Німеччини. URL: [https://pravo.org.ua/files/\(1\).pdf/](https://pravo.org.ua/files/(1).pdf/)
5. Кримінально-процесуальний кодекс Китайської Народної Республіки. URL: <https://www.wipo.int/wipolex/ru/text/337074>
6. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Білорусь. URL: <https://etalonline.by/document/?regnum=hk9900295>
7. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Вірменія. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2021\)022-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2021)022-e)

8. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Казахстан. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575852
9. Кримінально-процесуальний кодекс Республіки Молдова. URL: <https://www.refworld.org.ru/pdfid/5242aa8e0.pdf>
10. Волобуєв А. Ф., Степанюк Р. Л., Малярова В. О. Криміналістика: підручник. Т. 1. Харків, 2018. 384 с.
11. Лукьянчикова Е.Ф. Абрамова А.В. Способы повышения эффективности и достоверности предъявления лица для опознания. Современные тенденции развития науки и технологий, 2016. №11-7. С. 76-79.
12. Салманов О.В. Процесуальний порядок проведення слідчих (розшукових) дій, що обмежують недоторканність житла чи іншого володіння особи. PhD Thesis. спеціальність 12.00. 09. Харків. 2020.
13. Salmanov, O. Пред'явлення трупа для впізнання з урахуванням реалій воєнного стану / Oleksii Salmanov // Modern methods of applying scientific theories: The 10th International scientific and practical conference (Lisbon, Portugal, March 14 – 17, 2023). - Lisbon, 2023. - P. 118-120. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/1312ee56-1745-4407-a26a-ddd06c6dc1c0>